

Ορθοδοξία & ανθρώπινα δικαιώματα: η έννοια της Ορθοδοξίας (Β')

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Στο αυτεξούσιο του ανθρώπου και τα όρια της ελευθερίας, που του δόθηκε από το Θεό, αλλά και για την ευθύνη, που προκύπτει από αυτήν,

αναφέρονται συχνά οι Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας[1].

Συνεχίζουμε τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της εργασίας “ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ: ΤΑ ΕΜΠΟΔΙΑ ΣΤΗΝ ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΑΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΟΡΕΥΣΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΙΝΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ” του θεολόγου Παναγιώτη Πολυχρονόπουλου.

Κατά τον Άγ. Ιωάννη το Χρυσόστομο όλες οι δωρεές του Θεού «είναι απεικόνιση όσων ‘κέκτηται’ ο Θεός, πάντα όμως προσφερόμενα στο πρόσωπο του Χριστού» . Το αυτεξούσιο είναι ανάμεσα σε αυτές και ένεκα αυτού «ελεύθεροι εσμεν και προαιρέσεως κύριοι» και «τα ανθρώπινα ουδεμιά ανάγκη άγεται, πάντα δε ελευθερία προαιρέσεως τετίμηται».[2] Ο άνθρωπος, βέβαια, με την εσφαλμένη χρήση του αυτεξουσίου, αποδέσμευσε την ελευθερία του από την αγάπη του Θεού, μετατρέποντάς τη σε αυθαιρεσία, εγωισμό και φιλαυτία. Ο άνθρωπος έτσι βιώνει την «απουσία» του Θεού, αλλοτριώνεται ο δημιουργικός και ευεργετικός χαρακτήρας των δωρεών του Θεού και οι δύναμη του εκφράζεται πλέον καταστροφικά. Η φύση του ανθρώπου αυτονομημένη πλέον στη βιολογική της διάσταση, έρχεται σε αντίθεση με το πνεύμα και παρασύρεται στη φθορά και το θάνατο.[3]

Όμως δεν είναι κάθε τι μετά την πτώση αμαρτωλό. Η Παναγία Παρθένος μέσω της οποίας συντελείται το μυστήριο της σάρκωσης του Θεού «δεν είναι μια απομονωμένη και ειδική περίπτωση, ένα άτομο που ήρθε στον κόσμο τυχαία, αλλά αποτελεί το «τέλος» της ιστορίας του εκλεκτού λαού,[...] τον καρπό που βγήκε από τη συνάντηση της παιδαγωγίας του Θεού και της συνεργίας του ανθρώπου»[4] Ο Θεός της Αγάπης, ο οποίος καταφάσκει ολοκληρωτικά τον άνθρωπο μέσα από το μυστήριο της σάρκωσής του – από το οποίο αντλούν την ύπαρξή τους όλα τα μυστήρια – προσδίδει οικουμενικότητα στο γεγονός της σωτηρίας, υποστασιάζει τον άνθρωπο, γίνεται καταφυγή του[5]. Η σάρκωση του Χριστού σηματοδοτεί την πρόσκληση στην καινή ζωή της Βασιλείας, στην οποία κάθε άνθρωπος καλείται να μετάσχει, μιμούμενος τον τρόπο του Θεού Λόγου, ανοίγοντας τις σχέσεις του πέρα από τα όρια έθνους, φυλής ή φύλου, ή θρησκείας.

Για να συνειδητοποιήσουμε τη διάσταση του μυστηρίου της σάρκωσης του Θεού, πρέπει να λάβουμε υπ’ όψιν μας ότι, σύμφωνα με τον Άγιο Ισαάκ το Σύρο: κάθε κτιστή ύπαρξη, ακόμα και οι άγγελοι, «μπορούν να δουν τη θεότητα μόνο μέσα από την ανθρώπινη σάρκα του Λόγου. Ακόμα και στη μακάρια ζωή της Βασιλείας εκείνος που οι άγιοι θα βλέπουν είναι ο Χριστός»[6]

Η πρόσληψη της ανθρώπινης σάρκας από το Χριστό, όχι μόνο την ανύψωσε «σε κατοικητήριο της θεότητας, αλλά πραγματικά και αληθινά σε σάρκα θεία»,

επομένως η κοινωνία του σώματος του Χριστού μας καθιστά πραγματικά κοινωνούς Θεού.[\[7\]](#) Γράφει ο Παναγιώτης Νέλλας για το μυστήριο της Σάρκωσης: «Ο Θεός, δημιουργώντας τον άνθρωπο ‘κατ’ εικόνα’ Του, επέτρεψε να προσδιορίζονται στο εξής οι σχέσεις Του προς την κτίση από αυτό το ελεύθερο και υπεύθυνο όν, που πλάστηκε για να γίνει η εικόνα Του, δηλαδή η φανέρωση και η αποκάλυψή Του.» Και συνεχίζει επικαλούμενος τον Νικόλαο Καβάσιλα: «Κανένα κτιστό πλάσμα, εκτός από τον άνθρωπο, δεν μπορεί να κάνει γνωστό το Θεό[...]. Ούτε ο νόμος, ούτε οι λόγοι των Προφητών, ούτε το κάλλος και το μεγαλείο των Ουρανών, ούτε οι άγγελοι. ‘Μόνος γαρ άνθρωπος του Θεού την εικόνα κομίζων,[...], αληθώς δείξαι δύναιτ’ αν αυτόν τον Θεόν’». Τέλος επικαλείται τη μαρτυρία του κορυφαίου των αποστόλων Παύλου κατά τον οποίο ο άνθρωπος, είναι «αληθινά και πραγματικά η δόξα του Θεού (Α΄ Κορ. 11: 7).»[\[8\]](#)

Για τη σάρκωση του Χριστού ως του γεγονότος εκείνου που αφορά όλους τους λαούς και όλους τους πολιτισμούς, αναφερόμενος στην ιεραποστολή, ο Θ. Ν. Παπαθανασίου, διερμηνεύοντας την άποψη του Μαξίμου του Ομολογητή, ότι «ο Λόγος του Θεού και Θεός θέλει να πραγματώνεται το μυστήριο της σάρκωσής του πάντα και παντού» λέει ότι η «έγνοια» για το άνοιγμα της Εκκλησίας σε όλους τους ανθρώπους «είναι αναγκαία, ώστε η ίδια η Εκκλησία να γίνεται ([...]) όλο και περισσότερο Εκκλησία, ώστε να μην απεμπολεί τον ρόλο της ως μάρτυρα και διακόνου, και ώστε να προκόβει η σάρκωση όπως την προσδιόρισε ο Μάξιμος».[\[9\]](#) Είναι και η μαρτυρία του Παύλου «για το ‘μυστήριον’ το οποίο ήταν κρυμμένο πριν από το Χριστό και αποκαλύφθηκε στους αποστόλους [...] ότι ‘με το έργο του Ιησού Χριστού και οι εθνικοί λαμβάνουν μέρος στην κληρονομιά, μαζί με τους Ιουδαίους, αποτελούν μέλη του ίδιου σώματος του Χριστού και μετέχουν στις υποσχέσεις του Θεού’ (Εφ. 3: 6)» [\[10\]](#) που δηλώνουν την οικουμενικότητα της σωτηρίας, τον πανανθρώπινο ρόλο της Εκκλησίας, τον διαρκή αγώνα της για την εν Χριστώ λύτρωση όλων των ανθρώπων. Όλα αυτά φυσικά με την προϋπόθεση του «ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν» (Ματ. 8:34) και τη βεβαιότητα του «έρχου και ἴδε» (Ιω. 1:47). Το μεν πρώτο «που αποτελεί θεμελιακή καταστατική αρχή του χριστιανισμού» συχνά λησμονήθηκε. Οι βυζαντινοί ηγεμόνες δεν έδειξαν πάντοτε τον απαιτούμενο σεβασμό στη θρησκευτική ελευθερία και την ανεξιθρησκία. Κάποιοι μεγάλοι Πατέρες αντέδρασαν και διαμαρτυρήθηκαν (Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός) «αλλά η γενική γραμμή ήταν η βίαιη εκρίζωση της ειδωλολατρίας».[\[11\]](#) Φαίνεται πως η πειθώ που ασκούσε η προσωπικότητα του Θεανθρώπου, που έφτανε να τον αντικρύσει κανείς – ή έστω να ακούσει αυτά που έλεγε – για να δει το καλό που ερχόταν από τη Ναζαρέτ, δεν ήταν πλέον παρούσα στη βυζαντινή κοινωνία• και κάποιοι από τους αυτοκράτορες επέλεξαν να την αντικαταστήσουν με τη βία, την κατάσχεση της κινητής ή ακίνητης περιουσίας[\[12\]](#), την εξορία, τις φυλακίσεις ή και τον θάνατο[\[13\]](#). Η ιστορία της ορθόδοξης εκκλησίας δεν

δικαίωσε πάντοτε τις «θαυμάσιες θεωρητικές αρχές»[\[14\]](#) της ορθόδοξης θεολογίας. Είναι γεγονός ότι κατά την βυζαντινή περίοδο, η επιβολή του χριστιανισμού, ως της μοναδικής θρησκείας της Αυτοκρατορίας, υπήρξε η βασική επιδίωξη των αυτοκρατόρων.

Εν προκειμένω, θα επιμείνουμε στις «θεωρητικές αρχές» της ορθοδοξίας -που συχνά μετατράπηκαν σε αξιοζήλευτη πρακτική από πολλούς χριστιανούς - στις οποίες αναφερθήκαμε ήδη και θα συνεχίσουμε την αναζήτησή τους παρακάτω.

[\[1\]](#) Αναστάσιος, ό.π., σ.82

[\[2\]](#) Ιω. Χρυσοστόμου PG 63, 508-510 και 62, 452 στο Κώστας Γρηγοριάδης, ό.π., σ.37

[\[3\]](#) Κώστας Γρηγοριάδης, ό.π., σ.38-39

[\[4\]](#) Παναγιώτης Νέλλας, ό.π., σ.10

[\[5\]](#) Χρυσόστομος Α Σταμούλης, «Ωσπερ ξένος και αλήτης ή Σάρκωση: η μετανάστευση της αγάπης», Σύναξη 96 (2005), σ.13

[\[6\]](#) Παναγιώτης Νέλλας, ό.π., σ.9

[\[7\]](#) Ό.π.

[\[8\]](#) Ό.π.

[\[9\]](#) Θανάσης Ν. Παπαθανασίου, Η εκκλησία γίνεται όταν ανοίγεται. Η ιεραποστολή ως ελπίδα και ως εφιάλτης, εκδ. Εν Πλω, Αθήνα 2008, σ.37-39

[\[10\]](#) Ό.π., σ.37

[\[11\]](#) Αναστάσιος, ό.π., σ.87

[\[12\]](#) Ό.π.

[\[13\]](#) Σάββας Αγουρίδης, ό.π., σ.26

[\[14\]](#) Ό.π.